

Για μια κοινωνία με κινητήρια δύναμη τους εργαζόμενους

Επί επτά δεκαετίες και πλέον ο Μανώλης Γλέζος βρίσκεται στην πρώτη γραμμή των αγώνων της Αριστεράς για ριζική αλλαγή της κοινωνίας. *Αγώνων πολιτικών*, για τη δημοκρατία και την εξουσία του λαού, για την ενότητα της Αριστεράς και των κινημάτων, που θα ενοποιούν και θα δυναμώνουν τους αγώνες του λαού, θα επιλύουν τις αντιθέσεις στο εσωτερικό τους, θα διαμορφώνουν μια στρατηγική για την υπέρβαση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. *Αγώνων στο χώρο των ιδεών*, για να καταλάβουμε οι αριστεροί ότι αυτά που μας ενώνουν είναι πιο πολλά και προπαντός είναι πάνω από αυτά που μας χωρίζουν, για να κατανοήσουμε οι εργαζόμενοι ότι τα συμφέροντά μας είναι κοινά, ότι οι διαφοροποιήσεις στους στόχους μας, είτε δουλεύουμε στον ιδιωτικό, είτε στο δημόσιο τομέα, είτε στο χωράφι, στο εργοστάσιο, στο μαγαζί ή την υπηρεσία είναι δευτερεύουσες μπροστά στο κοινό μας συμφέρον, να διευρύνουμε τη δημοκρατία και να πάρουμε τη ζωή στα χέρια μας για να οικοδομήσουμε μια κοινωνία αλληλεγγύης, ισότητας, ελευθερίας. *Αγώνων ακόμα για τον πολιτισμό, για τη γλώσσα για τις επιστήμες.*

Αποτελεί για μένα ιδιαίτερη τιμή, που ο Μανώλης Γλέζος με προσκάλεσε να προλογίσω το ανά χειράς βιβλίο, την *Έξοδο*.

Το βιβλίο του Μανώλη Γλέζου αποτελεί μια καίρια παρέμβαση στη συγκυρία ολόπλευρης κρίσης του παγκόσμιου, ευρωπαϊκού και ελληνικού καπιταλισμού, μια συγκυρία επιπλέον αναδιάταξης του πολιτικού σκηνικού στην Ελλάδα, με την Αριστερά να διεκδικεί τη λαϊκή εντολή, ως αφετηρία για μια ριζικά διαφορετική πορεία της χώρας, για τον κοινωνικό μετασχηματισμό με τον λαό πρωταγωνιστή.

Με τρόπο απλό και κατανοητό ο συγγραφέας μας εξηγεί ότι η ροπή προς τις κρίσεις αποτελεί «σύμφυτη παθογένεια του κεφαλαιοκρατικού συστήματος» (σ. 31). Πιο συγκεκριμένα, η κρίση που βιώνουμε σήμερα στη χώρα μας «αποτελεί την ηφαιστειακή έκρηξη μιας πολύπλευρης οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής κρίσης, μιας κρίσης αξιών και του συστήματος, όπως τέλος και μιας εθνικής κρίσης» (σ. 33).

Θεμέλιο της κρίσης αποτελεί η ίδια η κεφαλαιοκρατική οικονομική και κοινωνική δομή, η υπαγωγή της εργασίας και ζωής των εργαζομένων στην επιταγή του κεφαλαίου για συνεχή συσσώρευση και πολλαπλασιασμό του χρήματος που λειτουργεί ως κεφάλαιο. Πρόκειται για το ότι, όπως το περιγράφει ο συγγραφέας, «φαίνεται ως να παράγει αξίες το χρήμα» ενώ «αξίες παράγει μόνο ο εργαζόμενος με

τη δουλειά του και κανένα άλλος» (σ. 35).

Αυτή η «στρέβλωση» που επισημαίνει ο Γλέζος, δηλαδή η κυριαρχία του κεφαλαίου πάνω στην εργασία που παίρνει τη μορφή του (αυτο)πολλαπλασιαζόμενου χρήματος, μας παραπέμπει απευθείας στις αναλύσεις του Μαρξ στο *Κεφάλαιο*: «Βάση της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής είναι το γεγονός ότι το χρήμα, ως αυτοτελής μορφή αξίας, αντιπαράκειται στο εμπόρευμα, ή ότι η ανταλλακτική αξία οφείλει να αποκτήσει αυτοτελή μορφή στο χρήμα [...]. Αυτό πρέπει να εκδηλωθεί διπλά, και ιδίως στα κεφαλαιοκρατικά αναπτυγμένα έθνη, που αντικαθιστούν κατά μεγάλες μάζες το χρήμα, από τη μια μεριά με πιστωτικές πράξεις και από την άλλη μεριά με πιστωτικό χρήμα [...] Όσο καιρό ο κοινωνικός χαρακτήρας της εργασίας θα εμφανίζεται ως η *χρηματική ύπαρξη* του εμπορεύματος, και, επομένως, ως ένα *πράγμα* έξω από την πραγματική παραγωγή, είναι αναπόφευκτες οι χρηματικές κρίσεις, είτε ανεξάρτητα από τις πραγματικές κρίσεις είτε σαν όξυνση πραγματικών κρίσεων» (Καρλ Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τ. 3ος, 1978, σ. 649-50).

Με βάση την ανάλυση για τον χαρακτήρα της κρίσης, ο Μανώλης Γλέζος μπορεί τώρα εύκολα να αποκρυπτογραφήσει τον χαρακτήρα των ασκούμενων οικονομικών πολιτικών από τις ελληνικές κυβερνήσεις και τους διεθνείς συμμάχους τους, που από κοινού εκπροσωπούν και υπηρετούν τα συμφέροντα του κεφαλαίου: «Η αντιμετώπιση της κρίσης από το Σύστημα απέβλεψε από την πρώτη στιγμή στη σωτηρία των Τραπεζών, στη σωτηρία, δηλαδή, του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Γι' αυτό το λόγο αποφάσισε και το έπραξε: προέβη στο ξεζούμισμα του ελληνικού λαού μειώνοντας τους μισθούς, τα μεροκάματα, τις συντάξεις, τα επιδόματα. Γι' αυτό το λόγο ξεκίνησε η φορολαίλαπα με κύριο στόχο τη φτωχολογιά» (σ. 51). Οι τράπεζες δεν είναι απλώς το κυκλοφοριακό σύστημα του κεφαλαιοκρατικού καθεστώτος, το στρατηγείο για την επιβολή της σύγχρονης, νεοφιλελεύθερης και χρηματοπιστωτικής μορφής του καπιταλισμού. Στην κρίση, μετατρέπονται στην εμπροσθοφυλακή ενός σύγχρονου Μολώχ, που απαιτεί όλο και περισσότερες ανθρωποθυσίες για να διαιωνίσει και να διευρύνει την κυριαρχία του. Κάποιοι στίχοι από το *Ουρλιαχτό* του Άλεν Γκίνσμπεργκ ακούγονται σήμερα περισσότερο επίκαιροι από ποτέ: «Μολώχ που στις φλέβες του ρέει χρήμα! Μολώχ που τα δάχτυλά του είναι δέκα στρατιές. [...] Μολώχ που η ψυχή του είναι ηλεκτρισμός και τράπεζες!».¹

«Με την κρίση, όσο φτωχαίνει ο λαός τόσο πλουτίζουν οι πλούσιοι» (σ. 73),

¹ «[...] Moloch whose blood is running money! Moloch whose fingers are ten armies! [...] Moloch whose soul is electricity and banks!», Allen Ginsberg, *Howl*, 1956.

συμπεραίνει με κρυστάλλινη καθαρότητα ο Μανώλης Γλέζος, χαράζοντας μια ξεκάθαρη διαχωριστική γραμμή από όλες εκείνες τις καθεστωτικές προσεγγίσεις που συγκαλύπτοντας τον ταξικό χαρακτήρα των συγκρούσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη, παρουσιάζουν την κρίση και τις ασκούμενες πολιτικές σαν «αναγκαίο κακό», σαν μια «εθνική δοκιμασία», μια «κρίσιμη ιστορική φάση που πλήττει όλους μας», ή ακόμα τολμούν να υποστηρίξουν πως «όλοι μαζί τα φάγαμε».

Από τη διαχωριστική αυτή γραμμή προκύπτουν αβίαστα συμπεράσματα για το καθήκον μπροστά στο οποίο βρίσκεται η πληττόμενη κοινωνική πλειοψηφία: «Οι πολίτες πρέπει να μετατρέψουν την οργή τους σε πολιτικές και μόνο ενέργειες. Συγκεκριμένα: 1. Σε *αντίσταση*. Δηλαδή σε ανυπακοή απέναντι σε όλα τα μέτρα αφαίμαξης του ιδρώτα των εργαζομένων. Και από την παθητική αντίσταση στην ενεργητική. 2. Σε *αγώνα* πολύμορφο. Από στάση εργασίας σε απεργία. Και από συγκέντρωση διαμαρτυρίας σε διαδήλωση. 3. Σε *αυτοοργάνωση*. [...] 4. Σε *συνεργασία*. [...] 5. Σε *αλληλεγγύη*. Δηλαδή, έως ότου υπάρξει ανατροπή του Συστήματος καταπίεσης, η ποικιλόμορφη ανάπτυξη της αλληλεγγύης εξυπακούεται ως το μόνο αντίδοτο σωτηρίας από την καταστροφή» (σ. 99).

Βασική προϋπόθεση για την κινητοποίηση του λαού, για την ενότητα των κινημάτων που ξεσπούν διαρκώς στους τόπους εργασίας και στον ευρύτερο δημόσιο χώρο, είναι η πληροφόρηση και κατανόηση από όσους αγωνίζονται των αιτιών της κρίσης και της δυνατότητας να αλλάξουν τα πράγματα. Η εναλλακτική λύση υπάρχει και προϋπόθεση για να μετατραπεί σε υλική δύναμη αλλαγής είναι η καταπολέμηση της άγνοιας και του φόβου που καλλιεργεί στον κόσμο της εργασίας το σύστημα. Η διατήρηση του υπέρογκου και μη βιώσιμου δημόσιου χρέους δεν εξυπηρετεί άλλωστε την προοπτική των δανειστών να εισπράξουν τις απαιτήσεις τους. *Αν κάτι τέτοιο ήταν εφικτό, τότε το χρέος θα ήταν βιώσιμο*. Λειτουργεί ως μοχλός εκφοβισμού και πίεσης για να προωθηθούν οι λεγόμενες «μεταρρυθμίσεις», δηλαδή η αντιδραστική αναδιάρθρωση της κοινωνίας, με τη φτωχοποίηση των μεσαίων τάξεων και την εξαθλίωση της εργατικής τάξης, ώστε να συγκεντρωθεί πλούτος και ισχύς στο μεγάλο κεφάλαιο, με τη διάλυση του κοινωνικού κράτους και την ιδιωτικοποίηση των πάντων, με τη μετατροπή των δημόσιων αγαθών σε εμπορεύματα. Ακόμα και εκπρόσωποι του κεφαλαίου και της στρατηγικής του δεν διστάζουν να το ομολογήσουν: «Η ανησυχία ήταν ότι μια μείωση του χρέους στην Ελλάδα θα μπορούσε να κάνει τη χώρα να χαλαρώσει τις μεταρρυθμίσεις. Το μεγάλο χρέος θεωρείται μοχλός πίεσης προς την κυβέρνηση, την αναγκάζει να δρα». (Εκθεση ΔΝΤ,

Μάιος 2013). Σε αυτό τον ιδεολογικό αγώνα για να κατανοήσουμε τη δύναμη και τις δυνατότητες του ταξικού μας αγώνα συμβάλλει καθοριστικά το ανά χείρας βιβλίο.

Η αυτοοργάνωση και ο αγώνας του λαού δεν μπορεί να έχουν επομένως ως στόχο μόνο την ανατροπή της κυβέρνησης και της τρόικα. Για να είναι νικηφόρος, ο αγώνας του λαού θα πρέπει να κάνει την ανατροπή της κυβέρνησης αφετηρία για την αμφισβήτηση του συστήματος εκμετάλλευσης και για τον κοινωνικό μετασχηματισμό: «Η ανατροπή της Κυβέρνησης και των σχεδίων της Τρόικας, για να μην επαναληφθούν παρόμοια φαινόμενα, πρέπει να συνοδευτεί από την Ανατροπή του Συστήματος» (σ. 109).

Εδώ ακριβώς εντάσσεται όμως ο ρόλος της Αριστεράς, που με το πρόγραμμα που διαμορφώνει μαζί με τον κινητοποιούμενο λαό και σε αντιστοιχία με τα λαϊκά συμφέροντα διαμορφώνει το σχέδιο μιας εναλλακτικής προς το σύστημα διακυβέρνησης, μιας διακυβέρνησης που επιδιώκει να καταστήσει τις δυνάμεις τις εργασίας πρωταγωνίστριες ενός ριζικού κοινωνικού μετασχηματισμού.

Ολόκληρο το 4ο κεφάλαιο του ανά χείρας βιβλίου αποτυπώνει τις σημαντικές συμβολές του συγγραφέα για την αποσαφήνιση και εμπάθυνση του προγραμματικού πλαισίου της Αριστεράς, για την κοινωνική και παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας και για τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Είναι άσκοπο, στο πλαίσιο ενός προλόγου, να επιχειρήσουμε να κωδικοποιήσουμε τις συμβολές αυτές. Κλείνουμε έτσι το προλογικό αυτό σημείωμα παραθέτοντας το καταληκτικό στρατηγικό όραμα του συγγραφέα, που καθοδηγεί την όλη ανάλυσή του: «Η κινητήρια δύναμη της κοινωνίας είναι τα παραγόμενα από τον εργαζόμενο αγαθά και το χρήμα που τα αντιπροσωπεύει να ανήκουν στους ίδιους τους εργαζόμενους, δηλαδή σε μια πραγματική σοσιαλιστική - κομμουνιστική κοινωνία, όπου η λαϊκή κυριαρχία θα είναι θεσμικά και πρακτικά κατοχυρωμένη» (σ. 156).

Γιάννης Μηλιός, 4/11/2013